

INSTYTUT
AKTYWIZACJI
REGIONÓW

Spółdzielnie

Niniejszy informator ma na celu przedstawienie podstawowych zagadnień związanych z przywołanym tematem i powstał w ramach realizacji zadania edukacji prawnej realizowanej w 2023 roku przez Instytut Aktywizacji Regionów

Status prawny spółdzielni

Spółdzielnia to taki rodzaj przedsiębiorstwa, który polega na dobrowolnym zrzeszeniu się nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą. Spółdzielnia może prowadzić działalność społeczną i oświatowo – kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska. Spółdzielnia podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i z chwilą wpisania nabywa osobowość prawną. Cechy spółdzielni:

- 1) Dobrowolność,
- 2) Samorządność,
- 3) Zmienność składu osobowego ,
- 4) Zmienność kapitału,
- 5) Spółdzielnia jako korporacja,
- 6) Prowadzenie działalności gospodarczej

Zasada dobrowolności oznacza, iż nie jest dopuszczalny przymus w jakiegokolwiek postaci, zarówno w zakresie zakładania jak i przynależności do danej spółdzielni. Samorządność oznacza, że prawa i obowiązki członkowskie określa statut, który musi się mieścić w granicach określonych ustawą. Organy spółdzielni niezależnie decydują o sprawach należących do ich kompetencji. W skład spółdzielni może wejść nieograniczona liczba członków. Liczba członków może ulec zmianie na skutek przyjęcia członka, wykluczenia, skreślenia, śmierci. Statut może określać minimalną liczbę członków spółdzielni, która może być bardziej rygorystyczna niż określona w ustawie, jednak nie może zawierać ograniczeń maksymalnych. Osoby przystępujące do spółdzielni mają obowiązek wnoszenia udziałów. Fundusz udziałów jest zmienny z uwagi na dobrowolność i zmienność składu osobowego spółdzielni. W doktrynie za korporację uważa się pewien, szczególny typ osoby prawnej, której zasadniczym celem jest zbiorowość osób związanych z osobą prawną przez członkostwo i realizujących wspólny cel. Członkowie tej grupy mają możliwość określenia składu jej członków, podejmowania decyzji w zakresie rodzaju i sposobu działalności.

Spółdzielnia jest korporacją, która musi prowadzić działalność gospodarczą. Cecha ta odróżnia spółdzielnię np. od stowarzyszenia, które nie ma takiego obowiązku. Nieprowadzenie takiej działalności jest przyczyną postawienia spółdzielni w stan likwidacji. Jeżeli natomiast spółdzielnia w ogóle nie rozpoczęła prowadzenia działalności w ciągu roku od jej zarejestrowania, to brak ten może być przyczyną wykreślenia jej z rejestru.

Podstawy prawne działania spółdzielni

Spółdzielnia prowadzi działalność na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, innych ustaw, przepisów wykonawczych (prawo zewnętrznośpiółdzielcze), zarejestrowanego statutu oraz wydanych na jego podstawie uchwał (prawo wewnętrznośpiółdzielcze).

Tryb zakładania i rejestrowania spółdzielni

Osoby zamierzające założyć spółdzielnię (założyciele) uchwalają statut spółdzielni, potwierdzając jego przyjęcie przez złożenie pod nim swoich podpisów oraz dokonują wyboru organów spółdzielni, których wybór należy się w myśl statutu do kompetencji walnego zgromadzenia lub komisji organizacyjnej w składzie co najmniej 3 osób.

Liczba założycieli spółdzielni nie może być mniejsza od 10, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i 3 jeżeli założycielami są osoby prawne. W spółdzielniach produkcji rolnej liczba założycieli – osób fizycznych nie może być mniejsza od 5. Spółdzielnia podlega obowiązkowi wpisu do KRS. Zmiana statutu wymaga uchwały walnego zgromadzenia podjętej większością 2/3 głosów. Zarząd jest obowiązany uchwałę o zmianie statutu zgłosić w ciągu 30 dni od daty jej podjęcia do sądu rejestrowego, załączając 2 odpisy protokołu walnego zgromadzenia. Zmiana statutu nie wywołuje skutków prawnych przed jej wpisaniem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Obligatoryjna treść statutu spółdzielni Zgodnie z art. 5 § 2 ustawy Prawo Spółdzielcze Statut zawiera:

1. oznaczenie nazwy z dodatkiem „spółdzielnia” lub „spółdzielczy” i podaniem jej siedziby,

2. przedmiot działalności spółdzielni oraz czas trwania, o ile założono ją na czas określony;
3. wysokość wpisowego oraz wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować, terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie; jeżeli statut przewiduje wnoszenie więcej niż jednego udziału, może określać ich górną granicę;
4. prawa i obowiązki członków
5. zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków;
6. zasady zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i podejmowania uchwał;
7. zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni;
8. zasady podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) oraz pokrywania strat spółdzielni.

Prawa i obowiązki członków

Członkiem spółdzielni może być każda osoba fizyczna o pełnej zdolności do czynności prawnych, która odpowiada wymogom określonym w statucie, chyba że ustawa stanowi inaczej. W przypadku spółdzielni mieszkaniowych – członkostwo z mocy prawa osób, którym przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu lub ekspektatywa własności. Statut może określać wypadki, w których dopuszczalne jest członkostwo osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub niemających tej zdolności. Osoby takie nie mogą być członkami organów spółdzielni. W walnym zgromadzeniu biorą one udział przez swoich przedstawicieli ustawowych. W przypadku spółdzielni mieszkaniowych – członkostwo z mocy prawa osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub niemających tej zdolności. Prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe.

Dotyczy to praw i obowiązków korporacyjnych a nie praw pochodnych i praw majątkowych.

Członek spółdzielni ma prawo:

© copyright FUNDACJA IAR 2010-2023

ZASTRZEŻENIE PRAWNE: Materiał do użytku wyłącznie w ramach zadań realizowanych przez Fundację Instytut Aktywizacji Regionów z siedzibą w Gdyni. Żadna jego część nie może być powielana, kopiowana, wykorzystywana w całości lub w części do innych celów, a także zbywana lub udostępniana w jakiegokolwiek formie osobom trzecim bez zgody Fundacji IAR.

- 1) uczestniczenia w walnym zgromadzeniu lub zebraniu grupy członkowskiej;
- 2) wybierania i bycia wybieranym do organów spółdzielni;
- 3) otrzymania odpisu statutu i regulaminów, zaznajamiania się z uchwałami organów spółdzielni, protokołami obrad organów spółdzielni, protokołami lustracji, rocznymi sprawozdaniami finansowymi, umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi, z zastrzeżeniem art. 8[1] ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 845);
- 4) żądania rozpatrzenia przez właściwe organy spółdzielni wniosków dotyczących jej działalności;
- 5) udziału w nadwyżce bilansowej;
- 6) do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności.

Spółdzielnia może odmówić członkowi wglądu do umów zawieranych z osobami trzecimi, jeżeli naruszałoby to prawa tych osób lub jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że członek wykorzysta pozyskane informacje w celach sprzecznych z interesem spółdzielni i przez to wyrządzi spółdzielni znaczną szkodę. Odmowa powinna być wyrażona na piśmie. Członek, któremu odmówiono wglądu do umów zawieranych przez spółdzielnię z osobami trzecimi, może złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie spółdzielni do udostępnienia tych umów. Wniosek należy złożyć w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia członkowi pisemnej odmowy. Członek spółdzielni ma obowiązek:

- 1) przestrzegania przepisów prawa, postanowień statutu i opartych na nich regulaminów;
- 2) dbania o dobro i rozwój spółdzielni oraz uczestniczenia w realizacji jej zadań statutowych.

Członek ma również inne prawa i wykonuje inne obowiązki określone w statucie – katalog ustawowy ma charakter otwarty. Ponadto, członek:

1. wnosi wpisowe oraz zadeklarowane (w deklaracji członkowskiej) udziałów stosownie do postanowień statutu,
2. uczestniczy w pokrywaniu strat spółdzielni do wysokości zadeklarowanych (nie wniesionych) udziałów,

3. nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania.

Członek spółdzielni nie może przed ustaniem członkostwa żądać zwrotu wpłat dokonanych na udziały (nie dotyczy to jednak wpłat przekraczających ilość udziałów, których zadeklarowania wymaga statut obowiązujący w chwili żądania zwrotu). Zwrot tych wpłat nie może nastąpić przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego za rok, w którym członek wystąpił z żądaniem oraz w wypadku, gdy jego udziały zostały przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni. Spadkobierca zmarłego członka spółdzielni dziedziczy udziały, jeżeli jest członkiem spółdzielni lub złożył deklarację przystąpienia do spółdzielni. Jeżeli spadkobierców jest więcej niż jeden, powinni oni wskazać jednego spośród siebie, który uzyskuje prawo do udziałów, chyba że podzielą oni udziały między tych spadkobierców, którzy złożyli deklarację przystąpienia do spółdzielni. Spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków spadkobierców dziedziczących udziały, jeżeli odpowiadają oni wymogom określonym w statucie.

Ustanie członkostwa może nastąpić poprzez:

- 1) Wystąpienie - za wypowiedzeniem, pod nieważnością w formie pisemnej. Termin i okres wypowiedzenia określa statut. Za datę wystąpienia uważa się następnny dzień po upływie okresu wypowiedzenia;
- 2) Wykluczenie - z winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa członka dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami. Statut określa przyczyny wykluczenia.
- 3) Wykreślenie - Członek niewykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych może być wykreślony z rejestru członków spółdzielni. Statut określa przyczyny wykreślenia.
- 4) Skreślenie – czynność faktyczna w przypadku śmierci osoby fizycznej lub ustania osoby prawnej Obowiązek zawiadomienia członka na piśmie wraz z uzasadnieniem o wykreśleniu albo wykluczeniu ze spółdzielni w terminie dwóch tygodni od dnia podjęcia uchwały. Uzasadnienie powinno w szczególności przedstawiać motywy, którymi kierował się organ spółdzielni uznając, że zachowanie członka wyczerpuje przesłanki wykluczenia albo wykreślenia określone w statucie. Zawiadomienie zwrócone z powodu niezgłoszenia przez członka zmiany podanego przez niego

adresu ma moc prawną doręczenia. Wykluczenie albo wykreślenie staje się skuteczne z chwilą:

- 1) bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady nadzorczej, chyba że członek przed upływem tego terminu wniósł odwołanie od uchwały rady do walnego zgromadzenia;
- 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia do walnego zgromadzenia odwołania od uchwały rady nadzorczej, jeżeli termin ten jest dłuższy od terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady;
- 3) bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały walnego zgromadzenia;
- 4) prawomocnego oddalenia przez sąd powództwa o uchylene uchwały rady nadzorczej albo walnego zgromadzenia. Rejestr członków:

Zarząd spółdzielni prowadzi rejestr członków zawierający ich imiona i nazwiska oraz miejsce zamieszkania (w odniesieniu do członków będących osobami prawnymi - ich nazwę i siedzibę), wysokość zadeklarowanych i wniesionych udziałów, wysokość wniesionych wkładów, ich rodzaj, jeżeli są to wkłady niepieniężne, zmiany tych danych, datę przyjęcia w poczet członków, datę wypowiedzenia członkostwa i jego ustania, a także inne dane przewidziane w statucie.

Organy spółdzielni:

a) Obligatoryjne:

- 1) walne zgromadzenie;
- 2) rada nadzorcza, zwana dalej „radą”;
- 3) zarząd;
- 4) w spółdzielniach, w których walne zgromadzenie jest zastąpione przez zebranie przedstawicieli - zebrania grup członkowskich (art. 59).

b) Fakultatywne - Statut może przewidywać powołanie także innych organów niż wymienione w § 1, składających się z członków spółdzielni. W takim wypadku statut określa zakres uprawnień tych organów oraz zasady wyboru i odwoływania ich członków.